

mini przewodnik

free

+ współrzędne gps

po!skaniezwykla
masa miejsc godnych uwagi

Trasa wycieczki: Pokutne Ponidzie

czas trwania: 1 dzień, typ: samochodowa, liczba miejsc: 5, stopień trudności:
bardzo łatwa

wydrukuj i zabierz na wycieczkę!

Opis wycieczki

Wyruszamy na Ponidzie w poszukiwaniu śladów pozostawionych przez wielkiego władcę. Ponidzie, jak chyba żaden inny region, związane jest z osobą Kazimierza Wielkiego. Tutaj, w Stopnicy, Szydłowie oraz w Nowym Korczynie, król często przebywał w wybudowanych przez siebie warownych zamkach. Tutaj również pozostawił po sobie trwały ślad w postaci kilku charakterystycznych kościołów.

Wyróżnia je spośród innych architektura, a w zasadzie układ wnętrza. Są to kościoły dwunawowe z jednym rzędem słupów pośrodku, z wysokimi namiotowymi dachami i sklepieniem krzyżowym nad nawami. Skąd taka architektura? Z przewrotności i chyba dowcipu, którym musiał być obdarzony ten nietuzinkowy człowiek. Kościoły te powstały jako zadośćuczynienie, forma pokuty za zamordowanie księdza Baryczki, który wypomniął władcy jego rozwiązłe życie. Porywczy król kazał zrzucić go z mostu w toń Wisły. Został za ten czyn obłożony ekskomuniką, a jej zdjęcie papieństwo obwarowało szeregiem warunków, między innymi wieloma fundacjami na rzecz kleru. W wyniku tego powstały właśnie owe kościoły, które będziemy zwiedzać. Władca w ramach zemsty za nałożoną karę kazał wybudować kościoły w taki sposób, by z głównego wejścia nie było widać ołtarza. Stąd słupy wspierające sklepienie na osi kościoła. Inna sprawa, że wybudowanie dwunawowego kościoła było o wiele bardziej ekonomiczne dla królewskiej kiesy niż trzynawowego.

Pierwszym kościołem kazimierzowskim, ekspiacynym na naszej trasie będzie kościół Narodzenia NMP w Wiślicy, kolegiata, której kanonikiem był sam Jan Długosz. Kolejny kościół baryczkowski znajdziemy w Starej Zagości. Wybudowany został przez zakon joannitów, a przebudowany przez Kazimierza Wielkiego. Ze Starej Zagości pojedziemy do Stopnicy, gdzie na wzgórzu znajduje się kościół świętych Piotra i Pawła. Ze Stopnicy ruszymy na północ do Kargowa, gdzie możemy zobaczyć jedynie zachowane fragmenty pierwotnego kościoła wkomponowane we współczesną odbudowę po zniszczeniach wojennych. Jadąc dalej w kierunku północnym dotrzemy do Szydłowa, miasta które prawie wszystko zawdzięcza Kazimierzowi. Tutaj znajduje się ostatni ponidziański kościół baryczkowski pw. św. Władysława.

Na taką wycieczkę należy przeznaczyć cały dzień.

Program wycieczki

Wiślica Gotycki kościół Narodzenia NMP

Bazylika Narodzenia Najświętszej Marii Panny z 1350 r. ufundowana została przez Kazimierza Wielkiego, prawdopodobnie jako pokuta za zabójstwo kanonika Marcina Baryczki (tzw. kościół ekspiacyjny). Kościół jest jedną z pierwszych w Polsce świątyń dwunawowych. Jego wnętrze zdobią gotyckie sklepienia krzyżowo-żebrowe wsparte na trzech filarach pośrodku bazyliki.

Kościół został zniszczony w czasie I wojny światowej przez Austriaków. Odbudowano go w latach 1919-1926 według projektu Adolfa Szyszko-Bohusza. W podziemiach odkryto fundamenty dwóch wcześniejszych romańskich kościołów oraz kryptę ze słynną posadzką gipsową, tzw. posadzką wiślicką. W prezbiterium widoczne są fragmenty bizantyjsko-ruskiej polichromii z lat 1397-1400. W głównym ołtarzu umieszczono figurę Matki Boskiej (tzw. Madonna Łokietkowa) z około 1300 r.

Przy zachodniej fasadzie bazyliki (na lewo od wejścia do kościoła) stoi dzwonnica. Budowlę wzniesiono w latach 1460-1470 z fundacji Jana Długosza. W 1858 r. dzwonnica uległa groźnemu pożarowi. Odrestaurowano ją w 1872 r., dodając neogotycki hełm. Ponownie dzwonnica została uszkodzona w czasie austriackich bombardowań w 1915 r. W 1919 r. naprawiono ją, likwidując jednak XIX-wieczny hełm. Budowla na planie kwadratu ma cztery kondygnacje. Na częściowo zrekonstruowanym fryzie widnieją herby Korony i Litwy, a także szlacheckie: Dębno, Wieniawa, Grzymała, Ogończyk, Pilawa, Nałęcz, Rawicz oraz Poraj.

50°20'56"N 20°40'26"E | na mapie:A

Stara Zagość Polski kapitał, lombardzkie wykonawstwo

W latach 1146-1166 ziemią sandomierską władał książę Henryk, syn Bolesława Krzywoustego. Dobry rycerz i prawy

chrześcijanin pojechał w 1145 r. do Ziemi Świętej bronić Grobu Pańskiego przed saracenami. Zapewne w czasie krucjaty zetknął się z joannitami, czyli przedstawicielami Rycerskiego Zakonu Szpitalników św. Jana, nazywanego także Zakonem Maltańskim. Około 1160 r. nadał im ziemię w okolicy dzisiejszej Zagości. Czasowo uposażył także w dochody pochodzące z handlu bobrzymi skórąmi. Dzięki nim zakonnicy wzniesli w Zagości szpital z kościołem. Utrzymali się w tutejszych włościach do początku XIV w. Około 1353 r. świątynię przebudowano. Łożył na to tym razem sam Kazimierz Wielki. Zagość, podobnie jak Sandomierz, Szydłów czy pobliska Stopnica, ma więc kościół ekspiacyjny, zwany także baryczkowskim.

Z dawnego romańskiego kościoła joannitów zachowało się sporo elementów roboty kamieniarskiej. Styl pracy budowniczych wskazuje, że musieli pochodzić z dalekiej Lombardii. W żadnym innym romańskim kościele w Polsce nie znajdzie się podobnej dekoracji murów: gzymsu w połowie ścian nawy, ozdobnego cokołu czy fragmentów fryzu z arkadkami w szczycie nawy. Zdaniem ekspertów lombardzki charakter mają zachowane detale rzeźbiarskie w zakrystii kościoła. W niszach fryzu warto zobaczyć niespotykane w obiektach romańskich w Polsce przedstawienia morskich stworów - syren.

Ciekawe ryty znajdują się na północnej zewnętrznej ścianie nawy. Na wysokości oczu na jednym z kamiennych bloków widać, zdaniem znawców sztuki romańskiej, rysunek tajemniczego smoka. Nie brak tu innych trudnych do zinterpretowania symboli. Mistrzowie z Lombardii pozostawili także sporo tzw. gmerków, czyli rytch w kamieniu autografów.

50°25'02"N 20°36'32"E | na mapie:B

Stopnica Świadectwa pokuty Kazimierza Wielkiego

Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną - to każdy uczeń wie o królu Kazimierzu Wielkim. O niemoralnym prowadzeniu się ostatniego Piasta nie uczą jednak w

szkołach, a Kazimierz Wielki był znanym kobieciarzem, miał kilka żon, utrzymywał na swoim dworze kochanki. Kiedy biskup krakowski wysłał do niego księdza Marcina Boryczkę, aby ten nakłonił monarchę do zaprzestania rozwiązłego stylu życia, król podobno ze stoickim spokojem wysłuchał uwag duchownego, po czym kazał go uwięzić i utopić w Wiśle.

Wzniesiony w 1362 r. gotycki kościół św. św. Piotra i Pawła w Stopnicy to kościół ekspiacyjny, czyli pokutny. Jako zadośćuczynienie za zamordowanie ks. Boryczki Kazimierz Wielki miał wybudować sześć takich świątyń. Oprócz tej w Stopnicy, podobne powstały w Wiślicy, Sandomierzu, Szydłowie, Zagości i Kargowie. Murowana budowla w Stopnicy powstała na miejscu drewnianego kościółka. Jest nietypowa, bo ma dwie nawy. Sklepienia krzyżowo-żebrowe wieńczą zworniki z ówczesnymi herbami województw. Cennym zabytkiem jest znajdująca się w głównym ołtarzu płaskorzeźba, która przedstawia głowę Kazimierza Wielkiego.

Oprócz kościoła św. św. Piotra i Pawła król polecił wybudować w Stopnicy zamek (dzisiaj tylko szczątkowo zachowany) oraz otoczyć miasto murami obronnymi. Stopnica jest starą miejscowością (kiedyś istniała tu wczesnosłowiańska osada), ale dopiero w 1362 r. Kazimierz Wielki przyznał jej prawa miejskie. Czasy jej świetności przypadają na XV i XVI w., kiedy uchodziła za jedno z bardziej znaczących miast Małopolski. Ze Stopnicą był związany słynny pamiętnikarz Jan Chryzostom Pasek. Tutaj urodził się Jan ze Stobnicy, geograf, filozof i profesor Akademii Krakowskiej. Pod koniec XIX w. w wyniku rosyjskich represji, po upadku powstania styczniowego miejscowość straciła status miasta. Dzisiaj jest wsią z ciekawymi zabytkami, pięknie położoną w okolicach Szanieckiego Parku Krajobrazowego.

50°26'21"N 20°56'26"E | na mapie:C

Kargów

Parafia Wincentego Kadłubka

W Kargowie w roku 1150 urodził się biskup krakowski Wincenty Kadłubek, wielki, polski kronikarz, autor "Kroniki Polskiej", jednego z fundamentalnych dzieł o wczesnych latach naszej państwowości.

Do roku 1944 istniał tutaj gotycki kościół ekspiacyjny ufundowany przez króla Kazimierza Wielkiego. Został jednak zniszczony w czasie walk, a obecny, gotycki pw. Matki Bożej Częstochowskiej wzniesiono w latach 1958-1966 zachowując pierwotną formę i nieliczne oryginalne elementy dawnego kościoła w formie lapidarium.

50°30'59"N 20°55'20"E | na mapie:D

Szydłów

Kościół pw. św. Władysława

Kościół pw. św. Władysława jest jedną ze świątyń, której istnienie zawdzięczamy królewskiej porywczoci Kazimierza Wielkiego. Obok kolegiaty wiślickiej i kościołów w Sandomierzu, Zagości, Stopnicy i Kargowie jest jednym z tych, które ufundował król, jako zadośćuczynienie za śmierć kanonika Marcina Baryczki utopionego w Wiśle u stóp Wawelu na królewski rozkaz za zbyt śmiało upominanie monarchy w związku z jego rozwiązłym stylem życia. Kościoły te, zwane ekspiacyjnymi (pokutnymi), mają wspólne cechy stylowe i zaliczane są do najświetniejszych przykładów polskiej architektury doby gotyku.

Kościół wzniesiono w 1355 r. w miejscu, gdzie stała starsza, drewniana świątynia. Sklepienie krzyżowe jest wsparte na dwóch filarach, stromy dach, typowy dla gotyku, pokryty gontem zwieńczony jest smukłą wieżyczką. Bryła kościoła z ceglanymi i tynkowanymi elewacjami, ozdobionymi przyporami i płycinami, wysoko góruje nad sylwetką miasta. Obok kościoła znajduje się dzwonnica, przebudowana w XVII w. z baszty obronnej. W 1944 r. w trakcie działań wojennych zniszczona została gotycka wikarówka, której ruiny podziwiać można nieopodal.

50°35'28"N 21°00'10"E | na mapie:E

Zdjęcia dodane przez (w kolejności): fot. arch. UG Wiślica, tellmemore, fot. arch. UG Stopnica, tellmemore, tellmemore

Trasa dodana przez: tellmemore

Przewodnik wygenerowany w serwisie www.polskaniezwykla.pl. Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość Mini przewodnika nie może być reprodukowana ani przetwarzana w sposób elektroniczny, mechaniczny, fotograficzny i inny; nie może być użyta do innej publikacji oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych bez pisemnej zgody Administratora serwisu. Copyright © 2007 Polska Niezwykła

Wygenerowano:
niedziela 14 grudnia 2025 18:45:48

miniprzewodnik

